

4. Супрун-Ковальчук Т. М. Кримінально-правова характеристика корупції у воєнний час: дослідження сфери оборони. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 624–629. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.104>. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303715/295750> (дата звернення: 23.08.2025).

5. Панов М. І. Вибрані праці з проблем правознавства / упоряд.: В. І. Борисов, С. О. Харитонов, О. О. Володіна; відп. за вип. С. О. Харитонов; авт. вступ. ст.: В. І. Борисов, С. О. Харитонов, О. О. Володіна. Харків : Право, 2020. 1160 с.

6. Кримінальний кодекс України : контрольний текст проєкту (станом на 21.07.2025 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/08/20/00-kontrolnyj-proyekt-kk-21-07-2025.pdf> (дата звернення: 23.08.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-532-0-29>

ФІНАНСОВИЙ СТАН ЗВО В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Панюк Тетяна Петрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та управління бізнесом,
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Сучасне освітнє середовище визначається як цілісна, багатовимірна та динамічна система, що поєднує інноваційні технології, методологічні підходи та інституційні умови для забезпечення ефективної освітньої діяльності. Його характерними ознаками є цифровізація та гнучкість організації навчання, орієнтація на індивідуальні освітні траєкторії, компетентнісний підхід, інтеграція з міжнародним і професійним простором, а також здатність до адаптації в умовах соціально-економічної турбулентності. Взаємозв'язок таких трьох складових, як ЗВО-здобувач-стейкхолдер набуває все більшої актуальності та диктує правила гри на ринку освітніх послуг.

Турбулентні умови в яких функціонують ЗВО, вимагають від них гнучкості та здатності швидко адаптуватися до нових реалій, щоб досягти стійкого розвитку. У цьому контексті зростає важливість економічної безпеки та ділової активності, яка стає критичним чинником їх успіху. Одним із інноваційних підходів до подолання

викликів сучасності є креативна економіка, яка підкреслює роль творчих ідей, інновацій та нестандартних рішень у формуванні доданої вартості. Креативна економіка не тільки забезпечує економічну безпеку ЗВО в умовах конкурентного середовища, але й сприяє їх трансформації, дозволяючи знайти нових здобувачів. Моделювання ділової активності ЗВО у цьому контексті стає важливим інструментом, що допомагає усвідомити та врахувати численні ризики і можливості, які виникають у нестабільних умовах.

Ділова активність може аналізуватися як з точки зору стратегічних цілей ЗВО, так і з точки зору його поточної діяльності. У першому випадку вона відображає комплекс управлінських технологій, спрямованих на просування організації на ринку освітніх послуг. У другому випадку ділова активність розглядається у вузькому контексті як поточна діяльність ЗВО з можливістю комерціалізації яка є складової автономності, яка спрямована на підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Термін «ділова активність» був запозичений вітчизняною економічною наукою з глобальної практики на тлі економічних реформ та переходу до ринкових відносин. В розвинутих країнах, таких як США, це поняття застосовується як на макро-, так і на мікрорівні.[1].

Акцентуючи на діловій активності ЗВО, варто звернути увагу на здатність установи вчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі – це свідчить про її стійке фінансове становище. Фінансовий стан навчального закладу – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин навчального закладу, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають надходження, наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів спеціального і загального фонду [2, с. 124].

На нашу думку, фінансовий стан закладу вищої освіти слід розуміти як сукупність його фінансових ресурсів (їх формування, розподілу та використання), що забезпечують виконання основної діяльності та розвиток установи на основі приросту капіталу за рахунок бюджетних і позабюджетних джерел, із одночасним збереженням платоспроможності в межах прийнятного рівня ризику.

До основних факторів, які впливають на обсяги фінансових ресурсів ВНЗ, належать: матеріально-технічна база ВНЗ; обсяг державного замовлення на підготовку фахівців; плата за освітні та інші послуги, які надає ВНЗ; показники професійної активності науково-педагогічних кадрів тощо.

Українські заклади вищої освіти функціонують в умовах обмеженого державного фінансування та, будучи суб'єктами господарської

діяльності, змушені конкурувати на ринку освітніх послуг як на національному, так і на міжнародному рівнях в умовах турбулентності.

Для забезпечення фінансової стійкості та розвитку вони активно застосовують підходи підприємницької діяльності, інструменти менеджменту та маркетингу, інноваційні та інвестиційні механізми, що є складовими ринкової економіки на які впливають чинники макро та мікросередовища. Зазначені елементи реалізуються у межах статутної діяльності закладу, спрямованої на диверсифікацію джерел доходів, серед яких: виконання науково-дослідних робіт на договірних засадах; організація контрактної форми навчання й залучення іноземних студентів; залучення інвестицій та реінвестування у створення нових технологій, розвиток підсобних господарств, відкриття філій, модернізацію матеріально-технічної бази, робота з стейкхолдерами шляхом практичної співпраці тощо.

Фінансова стійкість залежить від фінансового потенціалу підприємства. Фінансовий потенціал визначається обсягом власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат [3, с. 184].

З огляду на це ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від раціональності управління його фінансовим потенціалом. Загальну сукупність фінансових потоків, що забезпечують діяльність державних ВНЗ, які передбачені Бюджетним кодексом України, можна поділити на такі складові [4, с. 80]: 1) асигнування з державного бюджету; 2) власні надходження за надання платних освітніх послуг громадянам України та іноземним громадянам; 3) власні надходження від господарської діяльності; 4) надходження від оренди майна закладів освіти; 5) надходження коштів від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна); 6) отримані благодійні внески, гранти та дарунки; 7) надходження коштів від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів; 8) кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право.

Проведення аналізу фінансового стану вищого навчального закладу дозволяє вирішити такі завдання, як: 1) максимізація доходів; 2) активізація структури капіталу та забезпечення його фінансової діяльності; 3) побудова ефективного механізму управління; 4) використання ринкових механізмів залучення фінансових коштів.

Характеристика фінансового стану закладу вищої освіти дає змогу вирішити низку важливих завдань, серед яких: 1) підвищення рівня

доходів; 2) оптимізація структури капіталу та забезпечення ефективності фінансової діяльності; 3) формування результативної системи управління; 4) застосування ринкових інструментів для залучення фінансових ресурсів шляхом розвитку.

Література:

1. Анісімова О. М. Аналіз ділової активності підприємства як системна оцінка ефективності використання власних ресурсів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2013. № 2(5). С. 19–23. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/handle/123456789/6145>
2. Лимар І. А. Оцінка фінансового стану системи вищої освіти / І. А. Лимар // Економічні та соціальні аспекти ефективного розвитку вищої школи [Текст] : колективна монографія / І. М. Грищенко, С. В. Бебко, С. В. Бреус, Т. М. Власюк, Н. А. Крахмальова, І. А. Лимар, Т. М. Нефедова, І. О. Тарасенко, С. Г. Натрошвілі та ін.] ; за заг. ред. І. М. Грищенка. К. : Педагогічна думка, 2015. С. 122–129.
3. Откаленко О. М. Аналіз формування фінансових ресурсів закладів вищої освіти в Україні. / збірник тез одинадцятої всеукраїнської наукової Інтернет-конференції ЖДТУ, 2013. С. 79–80.
4. Романовський О. О. Підприємницька діяльність ВНЗ: шляхи виживання. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1(8). С. 182–190.